

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Харківський торговельно-економічний коледж

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка підприємства

освітній рівень	початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти
галузь знань	24 Сфера обслуговування
спеціальність	Готельно-ресторанна справа
спеціалізація	Ресторанне обслуговування
освітньо-професійна програма	«Ресторанне обслуговування»
мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка підприємства» розроблена на підставі програми навчальної дисципліни «Економіка підприємства», затвердженої на засіданні Педагогічної ради Харківського торговельно-економічного коледжу КНТЕУ (протокол від «30» червня 2020 р. № 5).

Розробник програми: Непран А. В., канд. екон. наук, доцент, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування

Затверджено на засіданні циклової комісії економіки, управління та адміністрування (протокол від «23» червня 2020 р. № 11).

Голова циклової комісії І. В. Руденко

Погоджено:

Заступник директора
з навчально-методичної роботи

Л. М. Біленко

Методист вищої категорії

Г. М. Гузенко

Завідувач відділення економіки та бізнесу

А. О. Корницька

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «**Економіка підприємства**» є складовою освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти початкового (короткого) циклу, галузі знань галузі знань **24 Сфера обслуговування**, спеціальності **241 Готельно-ресторанна справа**, спеціалізації **Ресторанне обслуговування**.

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Економіка підприємства**» є формування системи знань про базові поняття щодо господарсько-фінансової діяльності готельно-ресторанного підприємства, змісту її окремих напрямів та їх взаємозв'язку, системи показників, що характеризують економіку підприємств.

Обсяг навчальної дисципліни

Форми здобуття освіти	Кредити ЄКТС	Години	Навчальні заняття				Самостійна робота
			лекції	практичні	семінарські	лабораторні	
Денна	3	90	28	14	14	-	34
Заочна	3	90	6	-	6	-	78

Навчальна дисципліна «**Економіка підприємства**» вивчається:

- здобувачами освіти за денною формою на другому курсі у першому семестрі і передбачає екзамен;
- здобувачами освіти за заочною формою на другому курсі у третьому та четвертому семестрах і передбачає екзамен.

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Передумови вивчення навчальної дисципліни «**Економіка підприємства**»: навчальна дисципліна «**Економіка підприємства**» є дисципліною циклу професійної підготовки, яка формує основні компетенції здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою. Передумовами вивчення є оволодіння фаховими компетентностями, що сформувалися у здобувачів освіти під час навчання на початковому (короткому) циклі, при вивченні таких навчальних дисциплін, як вища математика, економічна теорія. Також до передумов вивчення економіки підприємства можна віднести й накопичений під час виробничих та навчальних практик знань щодо господарсько-фінансової діяльності підприємства, її змісту та окремих напрямків, системи основних показників.

Очікувані результати навчання: передбачувані результати вивчення дисципліни «**Економіка підприємства**» мають стати складниками таких **програмованих результатів навчання:** використовуючи ґрунтовні економічні знання, логіку економічного мислення і економічної культури, базові методи пізнання і аналізу економічних процесів, вміти приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з майбутньою практичною діяльністю (ПРН 5); сформувати необхідний рівень теоретичних знань для створення і реєстрації ЗРГ та готелів приватної форми власності (ПРН 7); сформувати у майбутніх фахівців теоретичні знання з питань технологічних, сировинних та фінансових можливостей закладів ресторанного господарства (ПРН 9).

Здобувач освіти має **розумітися** на таких питаннях, як предмет і завдання економіки та підприємства готельно-ресторанного бізнесу; сутність, особливості та класифікація туристично-готельного підприємництва; сутність, структура та види оцінок основних засобів, показники технічного стану та ефективності використання основних засобів, обчислення амортизації основних засобів; структура та характеристика персоналу підприємства; методи обчислення продуктивності праці; методика визначення фонду заробітної плати; визначення витрат та цін на продукцію готельно-ресторанного підприємництва тощо. **Уміти:** розробляти перспективні та поточні плани розвитку готельно-ресторанного підприємства, обґрунтовувати обсяги доходів, потреби у матеріально-технічних та фінансових ресурсах; здійснювати планування та аналіз доходів, поточних

витрат і фінансових результатів підприємства; обґрунтовувати ефективність інвестиційної діяльності; визначати ціни на послуги готельно-ресторанного підприємства.

Критерії оцінювання результатів навчання

Рівні компетентності	Критерії оцінювання	За 100-бальною шкалою
Низький (недостатній)	Здобувач освіти не засвоїв більшості тем програми навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст більшості основних питань. Не виконав більшості завдань кожної теми та поточного контролю в цілому. Володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, викладає його фрагментарно.	1–34
	Здобувач освіти засвоїв лише окремі питання програми навчальної дисципліни. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань. Виконав лише окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	35-59
Середній (репродуктивний)	Здобувач освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми програми навчальної дисципліни, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань. Окремі завдання кожної теми та поточного контролю виконав не повністю, володіє матеріалом на репродуктивному рівні, здатний відтворити значну його частину, робить спроби аргументувати відповідь прикладами, може відтворити значну частину теоретичного матеріалу.	60–74
Достатній (конструктивний)	Здобувач освіти недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання програми навчальної дисципліни. Вміє самостійно викласти зміст основних питань, виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому, дає досить повну відповідь на поставлені запитання з незначними неточностями. Певною мірою володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його при виконанні практичних завдань. Розв'язує практичні завдання в стандартних ситуаціях, може наводити окремі власні приклади на підтвердження своїх думок.	75–89
Достатній (творчий)	Здобувач освіти повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, виявляє глибокі теоретичні знання та уміння застосовувати їх у різноманітних ситуаціях, розуміє значення навчальної дисципліни для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Може наводити переконливі оригінальні приклади з практики для доведення власної позиції. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях.	90–100

Засоби діагностики результатів навчання, методи їх демонстрування

Засоби діагностики результатів навчання включають: виступ з основних питань; доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ; усна наукова доповідь, презентація результатів виконаних завдань та досліджень; участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (круглих столах, ділових іграх тощо); аналіз джерельної і монографічної літератури; письмові завдання (тестові, контрольні, підсумкові модульні, індивідуальні творчі роботи тощо); реферат, есе (письмові роботи, оформлені відповідно до вимог).

Програма навчальної дисципліни

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1 Економічні ресурси підприємства

Тема 1. *Розвиток туристично-готельної справи*

Предмет, мета і завдання дисципліни. Туристичний бізнес. Турист, туристична послуга, туристичні ресурси, туристична індустрія, тур, туристичний продукт. Перспективи розвитку міжнародного туризму, супутні туристичні послуги та товари. Туристичні ресурси України. Внутрішній туризм, зовнішній туризм. Суб'єктами, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність. Учасники відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, туристичні агенти, туристичні оператори.

Тема 1.2 *Виробнича програма і товарооборот підприємства готельно-ресторанного господарства*

Сутність та структура товарообороту підприємств харчування. Валовий і роздрібний товарооборот. Поняття продукції ресторанного господарства. Склад та структура продукції ресторанного господарства, характеристика її складових. Виробнича програма та планування випуску продукції підприємств харчування. Складання плану товарообороту та продуктового балансу. Порядок проведення аналізу динаміки та структури роздрібного товарообороту. Фактори, що визначають обсяги, структуру та перспективи розвитку товарообороту ресторану. Методи планування товарообороту підприємств ресторанного бізнесу, обґрунтування обсягу товарообороту на плановий період. Класифікація планів товарообороту ресторану. Економічна характеристика виробничої діяльності ресторанних підприємств.

Тема 1.3 *Трудові ресурси і стимулювання праці підприємствах готельно-ресторанного бізнесу*

Категорії персоналу готельно-ресторанного підприємства. Оцінювання стану та ефективності використання персоналу готельних і ресторанних підприємств. Планування чисельності працівників на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу. Методи розрахунку чисельності персоналу. Сучасна система управління персоналом готельного і ресторанного підприємства. Формування і використання персоналу готельних і ресторанних підприємств. Продуктивність праці персоналу готельних і ресторанних підприємств. Основні напрями підвищення ефективності використання трудових ресурсів у готельно-ресторанному бізнесі. Організація заробітної плати на підприємстві. Тарифна система. Тарифна ставка. Тарифна сітка. Тарифний коефіцієнт. Форми і системи оплати праці. Погодинна система оплати праці. Погодинно-преміальна оплата праці. Оплата праці технічного і обслуговуючого персоналу та охорони. Види премій. Фонд оплати праці та його використання.

Тема 1.4 *Маркетингові аспекти туристичних послуг*

Економічний аналіз і маркетингові дослідження. Реалізований туристський продукт. Кількість туроднів. Вартісні показники в іноземному туризмі залежні від цін і тарифів, середній доход на турпоїздку. Загальна величина валютних надходжень. Специфіка маркетингу послуг туризму. Сегментування, внутрішній національний ринок. Маркетинг послуг внутрішнього туризму. Маркетинг послуг виїзного туризму. Сегментація туристичного попиту. Мотивація міжнародних подорожей. Основні пріоритети у виборі туристичних послуг для різних соціальних груп населення. Використання нових технологій для маркетингу в туризмі.

Модуль 2 Капітал підприємства та джерела його фінансування

Тема 2.1 *Основні засоби підприємств готельно-ресторанного бізнесу*

Поняття, класифікація і структура основних засобів готельно-ресторанного підприємства. Методи оцінки основних засобів. Первісна вартість, залишкова вартість, ліквідаційна вартість, відновлювальна вартість, справедлива вартість. Показники, що характеризують рух основних засобів. Фізичний знос, моральний знос. Коефіцієнт зносу, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт зростання. Амортизація та знос основних засобів. Амортизаційні відрахування як важливе джерело фінансування діяльності підприємства. Особливості нарахування амортизації відповідно до законодавства України. Норма амортизації. Методи амортизації. Прямолінійний метод, метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод. Фактори, що впливають на вибір методу нарахування амортизації. Формування амортизаційної політики підприємства. Ремонт основних засобів. Оцінка ефективності використання основних засобів. Фондовіддача, фондомісткість, фондорентабельність. Напрямки підвищення ефективності використання основних засобів.

Тема 2.2 *Особливості ціноутворення на ринку туристичних послуг*

Фактори формування ціни на готельні послуги та ресторанну продукцію. Політика цін на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу. Диференційовані ціни на послуги для індивідуальних і групових туристів. Сезонна диференціація цін. Диференціація цін на обслуговування по різних туристських центрах. Диференціація цін у залежності від якості послуг. Структура ціни на продукт готельного і ресторанного підприємств. Методи ціноутворення в готельно-ресторанній індустрії. Практичні аспекти формування цін на комплексне обслуговування.

Тема 2.3 *Витрати, прибуток і рентабельність підприємств готельно-ресторанного бізнесу*

Економічна сутність собівартості продукції. Виробнича собівартість. Елементи витрат. Класифікація операційних витрат. Умовно-змінні витрати, умовно-постійні витрати. Прямі витрати, непрямі витрати. Кошторис витрат. Калькулювання продукції. Планова калькуляція, нормативна калькуляція, фактична калькуляція. Чинники зниження собівартості продукції. Поняття і класифікація фінансових результатів підприємства. Доходи як економічна категорія та економічний показник. Поняття доходу готельних і ресторанних підприємств та їх джерела. Класифікація доходів підприємств готельно-ресторанного бізнесу залежно від напрямів діяльності та відповідно до норм національного стандарту бухгалтерського обліку. Прибуток як кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Прибуток від реалізації послуг. Система розподілу прибутку та механізм його використання. Рентабельність. Показники і методи розрахунку рентабельності. Оцінювання фінансово-економічного стану підприємства. Ліквідність, платоспроможність.

Тема 2.4 *Організація туристичної діяльності*

Ліцензування туристичної діяльності. Стандартизація у сфері туристичної діяльності. Встановлення категорій об'єктів туристичної інфраструктури. Інформування споживачів про умови надання туристичних послуг. Договір на туристичне обслуговування. Договір на екскурсійне обслуговування. Договір на готельне обслуговування. Права та обов'язки суб'єктів туристичної діяльності. Права та обов'язки туристів і екскурсантів. Істотні умови договору. Встановлення категорії об'єктів туристичної інфраструктури (готелів, інших об'єктів, призначених для надання послуг з розміщення, закладів харчування, курортних закладів тощо).

Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин												
	усього	денна форма						заочна форма					
		аудиторні	у тому числі				самостійна робота	аудиторні	у тому числі				самостійна робота
			лекції	практичні	семінарські	лабораторні			лекції	практичні	семінарські	лабораторні	
Модуль 1 Економічні ресурси підприємства													
Тема 1. Розвиток туристично-готельної справи	8	4	2		2	-	4	2	2	-	-	-	10
Тема 1.2 Виробнича програма і товарооборот підприємства ресторанного господарства	12	8	4	2	2	-	4	2	2	-	-	-	10
Тема 1.3 Трудові ресурси і стимулювання праці підприємствах готельно-ресторанного бізнесу	12	8	4	2	2	-	4	2	2	-	-	-	10
Тема 1.4 Маркетингові аспекти туристичних послуг	12	8	4	2	2	-	4	2	-	-	2	-	10
Разом за модулем 1	44	28	14	6	8	-	16	8	6	-	2	-	40
Модуль 2 Капітал підприємства та джерела його фінансування													
Тема 2.1 Основні засоби підприємств готельно-ресторанного бізнесу	10	6	2	2	2	-	4	2	-	-	2	-	10
Тема 2.2 Особливості ціноутворення на ринку туристичних послуг	12	8	4	2	2	-	4	2	-	-	2	-	10
Тема 2.3 Витрати, прибуток і рентабельність підприємств готельно-ресторанного бізнесу	13	8	4	2	2	-	5	-	-	-	-	-	9
Тема 2.4 Організація туристичної діяльності	11	6	4	2		-	5	-	-	-	-	-	9
Разом за модулем 2	46	28	14	8	6	-	18	4	-	-	4	-	38
Усього	90	56	28	14	14	-	34	12	6	-	6	-	78

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Години	
		денна форма	заочна форма
1	2	3	4
Модуль 1 Економічні ресурси підприємства			
1	Тема 1.2 Виробнича програма і товарооборот підприємства ресторанного господарства	2	-
2	Тема 1.3 Трудові ресурси і стимулювання праці підприємствах готельно-ресторанного бізнесу	2	-
3	Тема 1.4 Маркетингові аспекти туристичних послуг	2	-
Разом за модулем 1		6	-

1	2	3	4
Модуль 2 Капітал підприємства та джерела його фінансування			
4	Тема 2.1 Основні засоби підприємств готельно-ресторанного бізнесу	2	-
5	Тема 2.2 Особливості ціноутворення на ринку туристичних послуг	2	-
6	Тема 2.3 Витрати, прибуток і рентабельність підприємств готельно-ресторанного бізнесу	2	-
7	Тема 2.4 Організація туристичної діяльності	2	-
Разом за модулем 2		8	-
Усього		14	-

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Години	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1 Економічні ресурси підприємства			
1	Тема 1. Розвиток туристично-готельної справи	2	-
2	Тема 1.2 Виробнича програма і товарооборот підприємства ресторанного господарства	2	-
3	Тема 1.3 Трудові ресурси і стимулювання праці підприємствах готельно-ресторанного бізнесу	2	-
4	Тема 1.4 Маркетингові аспекти туристичних послуг	2	2
Разом за модулем 1		8	2
Модуль 2 Капітал підприємства та джерела його фінансування			
5	Тема 2.1 Основні засоби підприємств готельно-ресторанного бізнесу	2	2
6	Тема 2.2 Особливості ціноутворення на ринку туристичних послуг	2	2
7	Тема 2.3 Витрати, прибуток і рентабельність підприємств готельно-ресторанного бізнесу	2	
Разом за модулем 2		6	4
Усього		14	6

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Години	
		денна форма	заочна форма
-	-	-	-

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Години	
		денна форма	заочна форма
Модуль 1 Економічні ресурси підприємства			
1	Тема 1.1 Розвиток туристично-готельної справи	4	10
2	Тема 1.2 Виробнича програма і товарооборот підприємства ресторанного господарства	4	10
3	Тема 1.3 Трудові ресурси і стимулювання праці підприємствах готельно-ресторанного бізнесу	4	10
4	Тема 1.4 Маркетингові аспекти туристичних послуг	4	10
Разом за модулем 1		16	40
Модуль 2 Капітал підприємства та джерела його фінансування			
5	Тема 2.1 Основні засоби підприємств готельно-ресторанного бізнесу	4	10
6	Тема 2.2 Особливості ціноутворення на ринку туристичних послуг	4	10
7	Тема 2.3 Витрати, прибуток і рентабельність підприємств	5	9

1	2	3	4
8	Тема 2.4 Організація туристичної діяльності	5	9
Разом за модулем 2		18	38
Усього		34	78

Форми поточного та підсумкового контролю: індивідуальна, фронтальна перевірки; усний, письмовий, практичний, тестовий, модульний контроль; екзамен).

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою).

Спеціального обладнання та програмного забезпечення при вивченні навчальної дисципліни не передбачено, але передбачене широке використання навчальних презентацій.

Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.95 р. № 108/95-ВР. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
2. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

Основні

6. Бойчик І. М Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор–Видавництво, 2016. 378 с.
7. Посохов І. М., Дюжев В. Г., Сусліков С. В., Тимофєєва К. О. Економіка підприємства: навч. посіб. Харків : НТУ «ХП», 2016. 380 с.
8. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства. К., Кондор, 2018. 90 с.
9. Яркіна Н. М. Економіка підприємства: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ: Видавництво Ліра-К. 2017. 600 с.

Додаткові

10. Замятіна Н. В. Формування позитивного іміджу як фактор забезпечення конкурентоспроможності туристичного підприємства. *Вісник ЧТЕІ. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 99–108.
11. Інновінг в туризмі : монографія / А.А. Мазаракі, С.В. Мельниченко, Г.І. Михайліченко, Т. І. Ткаченко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 532 с.
12. Кулаковська Т. А., Духова О. М. Оцінка ефективності використання та відтворення основних фондів підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 25. С. 47–52.
13. Мельниченко С., Зікій С. Туристичні підприємства України: виклики реальності. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 3. С. 70-84.
14. Охріменко А. Г. Національна туристична система : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 592 с.
15. Нікольчук Ю. М. Готельно-ресторанний бізнес: сучасний стан, фінансове забезпечення, інвестиційна привабливість та перспективи подальшого розвитку в Україні. *Бізнес-Інформ*. 2020. № 5. С. 218–226.
16. Прохорова В. В., Давидова О. Ю., Проценко В. М. Інноваційні стратегії розвитку підприємств туристичної індустрії як креативна форма організації підприємницької діяльності. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 63. С. 207–215.
17. Туристичні кластери: монографія / за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 184 с.
18. Шувар Н.М., Закалик Г.М., Удуд І.Р. Перспективи розвитку екоготелів в Україні: економічний і психологічний аспекти. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 322–323.